

9. Roig E. *The Future of Diversity in the EU* / Emilia Roig // *EU Platform of Diversity Charters Newsletter* / Emilia Roig. – Brussels, Belgium, 2019. – (European Commission). – С. 14–32.
10. Sherbin L. *Hacking Diversity with Inclusive Decision Making* [Електронний ресурс] / Laura Sherbin. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://cdn2.hubspot.net/hubfs/2095545/Whitepapers/Cloverpop_Hacking_Diversity_Inclusive_Decision_Making_White_Paper.pdf.
11. Thomas D. *Diversity as Strategy* [Електронний ресурс] / David A. Thomas // *Harvard Business Review*. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://hbr.org/2004/09/diversity-as-strategy>.
12. *United in Diversity – a Common Challenge. EU Diversity Charters' Annual Forum 2019* [Електронний ресурс] // European Commission, Brussels, Belgium. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/info/events/united-diversity-common-challenge-2019-may-16_en.
13. Stephen C. R. *The 8th Habit: From Effectiveness to Greatness* / Covey R. Stephen., 2013. – 356 с. – (Free Press).

Татарин Наталія Богданівна

К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового менеджменту
Факультету управління фінансами та бізнесу
Львівського національного університету імені І. Франка
natalyatataryn@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЄБРР

Проаналізовано деякі сучасні напрямки співробітництва між Європейським банком реконструкції та розвитку та Україною, розкрито основні засади та принципи взаємної співпраці. Відмічено тенденцію та можливі причини переорієнтації кредитного портфелю Банку у бік збільшення частки фінансування державного сектору. Також обґрунтовано можливі причини скорочення інвестицій ЄБРР в Україну за останній період. Проведено аналіз стану та перспектив використання сучасних фінансових інструментів в Україні. Розкрито сутність, переваги, міжнародний досвід та перспективи використання цих фінансових інструментів в Україні.

Міжнародні фінансові організації (МФО), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), міжнародне кредитування, програми ЄБРР, фінансова допомога, фінансові ресурси, ініціативи ЄБРР.

В сучасних реаліях співробітництво з міжнародними організаціями є потужним джерелом та ефективним інструментом економічного розвитку. Проведення реформ в Україні повинно супроводжуватись максимально ефективним використанням всього потенціалу такого співробітництва на основі взаєморозуміння та рівноправного партнерства, вироблення спільних підходів щодо пріоритетів співпраці, відповідальності та підзвітності за результати наданої допомоги, забезпечення її результативного використання для розв'язання найгостріших соціальних і економічних проблем.

Сьогодні Європейський банк реконструкції та розвитку (далі ЄБРР) є найбільшим регіональним кредитором, одним з основних міжнародних фінансових партнерів України, який сприяє впровадженню реформ, економічному розвитку, підтримуючи одночасно і приватне бізнес-середовище і державний сектор, і надаючи весь спектр банківських послуг на прийнятних чітких і справедливих умовах. Тому в сучасних умовах вкрай важливим є розвиток співробітництва з ЄБРР як з надійним та стабільним джерелом довгострокового фінансування пріоритетних проектів розвитку, що дає змогу отримувати кредитні ресурси за найвигіднішими умовами для розвитку стратегічно важливих секторів економіки і створює можливість доступу до кращої міжнародної практики, стандартів та професійної експертизи проектів.

Революції Гідності було докладено масштабних зусиль для прискорення затвердження та імплементації демократичних реформ. Незважаючи на те, що досі існують значні виклики, зокрема у таких сферах, як забезпечення верховенства права та боротьба з корупцією, у процесі реформ вже досягнуті й суттєві результати. Після Революції Гідності Україна стала на шлях економічних реформ, керуючись прагненням до

євроінтеграції згідно з Угодою про асоціацію та ГВЗВТ з ЄС 2014 р., що набрала чинність у 2017 р. Незважаючи на складні політичні обставини та загрози для безпеки, у тому числі тяжкий негативний вплив на економіку незаконної анексії Криму Росією та збройного конфлікту, що триває у промисловому регіоні Донбасі, країна після двох років спричиненої зовнішнім втручанням рецесії почала відновлюватися, ознаками чого є додатне зростання, поміркована інфляція та стабілізація банківської системи [1].

Для того, щоб перейти від цього нестійкого відновлення до сталого розвитку, Україна повинна зосередитися на досягненні характеристик, які ЄБРР визначив в якості необхідних для сталої ринкової економіки (конкурентоспроможність, ефективне управління, “зеленість”, стійкість та інтегрованість), а також боротися з корумпованою «старою» економічною системою та корисливими інтересами, які вона представляє. Спираючись на вже досягнуті результати реалізації Пакету кризового реагування для України, Банк продовжуватиме підтримку зусиль України в зазначених сферах у тісній співпраці з іншими МФО та партнерами з розвитку. ЄБРР зосередиться у першу чергу на підвищенні конкурентоспроможності та ефективності управління шляхом реформування державного сектору, що наразі працює не в повну силу та неефективно, підтримуючи при цьому впровадження найкращої операційної та управлінської практики в приватних компаніях (з продовженням значної підтримки МСП), збільшення стійкості економіки шляхом підвищення енергетичної безпеки та забезпечення належного функціонування фінансового сектору, а також подальшу інтеграцію України в регіон ЄС.

Банк також підтримуватиме на рівні окремих проектів перехід до “зеленої” економіки як невід’ємну складову конкурентоспроможного та стійкого економічного розвитку, а також намагатиметься сприяти інклюзивному та гендерно рівному зростанню з приділенням основної уваги відповідності навичок як важливому елементу конкурентоспроможності згідно з Гендерною стратегією та Стратегією економічної інклюзії, що ухвалені Радою директорів ЄБРР. Банк у першу чергу реалізовуватиме проекти, в яких інвестиції гармонійно поєднуються з політичними змінами, оскільки такий підхід вже виявився дуже ефективним під час реалізації Пакету кризового реагування в Україні. Продовжуючи діяльність в основних напрямках згідно з цим Пакетом, які залишаються дуже актуальними, ЄБРР розширюватиме та поглиблюватиме свої зусилля, спрямовані на досягнення наступних стратегічних пріоритетів у 2018-2023 р.:

- сприяння приватизації та комерціалізації державного сектору з метою підвищення конкурентоспроможності та ефективності управління;
- сприяння забезпеченню верховенства права, конкуренції та рівних умов діяльності у приватному секторі шляхом підтримки компаній, які впроваджують найкращу практику;
- посилення енергетичної безпеки шляхом ефективного регулювання, лібералізації ринку, диверсифікації та збільшення виробництва, а також підвищення енергоефективності;
- підвищення стійкості фінансової системи шляхом зміцнення банківського сектору та розвитку функціонуючих ринків капіталу;
- покращення інтеграції шляхом сприяння торгівлі, розширення інфраструктурних зв’язків та підтримки конвергенції зі стандартами ЄС [2].

Ідея створення європейського банку для фінансування економічних реформ у країнах Східної Європи з метою їх переходу до ринкової економіки вперше була висловлена у жовтні 1989 року президентом Франції Франсуа Міттераном. Україна стала членом ЄБРР в 1992 році. За обсягом кредитів банку країнам Центральної і Східної Європи Україна посідає друге місце, що свідчить про високу оцінку ролі нашої країни в Європі. Частка України в статутному капіталі ЄБРР складає 0,8 % (16000 акцій або 160 млн. євро) [3].

Стратегія ЄБРР спрямована на підтримку структурних та галузевих економічних реформ, шляхом розвитку конкуренції, приватизації та підприємництва. ЄБРР сприяє

розвитку приватного сектора, зміцненню фінансових закладів та правових систем, а також розвитку інфраструктури, яка є необхідною для підтримки приватного сектора.

В Україні насамперед потрібно розвивати мікропідприємництво, малий та середній бізнес, розширювати соціальну базу реформ і відповідно дохідну базу для розвитку банківської системи та ринку капіталів. З цією метою ЄБРР будуватиме свою роботу через досить успішну кредитну лінію з підтримки малого і середнього бізнесу. Ще однією важливою метою ЄБРР в Україні є допомога нашій країні реформувати банківську систему.

Таблиця 1

Структура найбільших акціонерів ЄБРР

Власник	Вклад у статутний капітал, мільйони євро	Частка у статутному капіталі, %
США	2 000,0	10,1
Великобританія	1 703,5	8,6
Франція	1 703,5	8,6
Японія	1 703,5	8,6
ФРН	1 703,5	8,6
Італія	1 703,5	8,6
Росія	800,0	4,0
Канада	680,0	3,4
Іспанія	680,0	3,4
Європейський інвестиційний банк	600,0	3,0
ЄС	600,0	3,0
Разом	13 877,5	70,1

Проекти, які підтримуються ЄБРР, повинні сприяти сталому розвитку економіки країни, бути фінансово самокупними та екологічно безпечними. З огляду на це, планується участь ЄБРР у формуванні капіталу ряду банків, надання субординованих кредитів, технічної допомоги банкам – партнерам. Важливу роль може відіграти і можливість ЄБРР підтримати ініціативу банків з організації ринку синдикації кредитів, оскільки, якщо один банк не в змозі через незначні розміри капіталу надати кредит великому позичальнику, кілька банків можуть об'єднуватись в консорціум.

Фінансування у національних валютах є одним з найбільш динамічних і актуальних інструментів ЄБРР, реалізація якого спрямована на надання потужної інвестиційної підтримки на національному рівні. Такий інструмент надзвичайно вигідний національним виробникам, які не мають валютної виручки, оскільки відсутні валютні ризики, заходи валютного регулювання і контролю. Фінансування за допомогою фінансових інструментів у національних валютах на сьогодні – одна з найголовніших переваг Банку. Позикові операції ЄБРР в національних валютах сприяють: підвищенню кредитної якості проектів, що одержують прибуток виключно в національній валюті, шляхом усунення валютних ризиків; направленню короткострокової ліквідності в реальний сектор економіки; збільшенню термінів погашення кредитів, номінованих в національній валюті; фінансуванню на основі випуску високорейтингових облігацій класу «AAA», як альтернативи державним цінним паперам, що підвищує прозорість процентних ставок; створенню механізму для диверсифікації кредитних портфелів локальних інвесторів; отриманню доступу на локальний ринок для іноземних інвесторів, що дозволяє розділити кредитні і валютні ризики (це часто є умовою для присутності таких інвесторів на локальному ринку державних і корпоративних облігацій).

З метою підтримки розвитку ринків капіталу та зміцнення корпоративного управління ЄБРР збільшив свої часткові інвестиції в зареєстровані на біржі компанії, підписавши 7 угод загальною вартістю 332,3 млн євро. Важливим аспектом є те, що ЄБРР також

інвестує в інструменти ринку боргового капіталу, в тому числі в свопи і облигації. Так, у 2015 р. Банк вклав кошти в чотири свопи і одинадцять емісій облигацій. Вісім з цих угод були укладені в національній валюті, а сім – в іноземній. Новаторською угодою в цій сфері стала купівля облигацій, випущених адміністрацією міста Бухареста для фінансування заходів щодо поліпшення муніципальних послуг. В Україні Банк основну увагу приділяє розвитку локального ринку облигацій. Протягом останніх декількох років ЄБРР брав активну участь у переговорах з Міністерством фінансів, НБУ та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) щодо законодавчих змін, які дозволять МФО здійснювати запозичення на локальному ринку та використати кошти, отримані від розміщення вищезазначених облигацій, для фінансування проектів резидентів у гривнях. Ще 4 липня 2013 р. Верховна Рада прийняла поправки до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», які дозволяють ЄБРР, Міжнародній фінансовій корпорації (далі МФК) та іншим МФО випускати облигації в національній валюті України. А вже в кінці 2013 року НКЦПФР ухвалила зміни в положенні про випуск облигацій, що дозволило МФО випускати облигації у відповідності до українського права [4].

Одною з останніх ініціатив щодо співпраці з ЄБРР стала ідея створити єдиний зовнішній проектний офіс з підтримки реформи фінансового сектору. Над реалізацією даної ініціативи спільно працюють ЄБРР, НБУ та НКЦПФР [5]. Основними напрямками роботи зовнішнього проектного офісу стануть проекти у таких сферах:

- стратегічне планування в рамках трансформації регуляторів фінансового сектору;
- відновлення кредитування, в т.ч. впровадження ефективних механізмів захисту прав кредиторів та роботи з проблемними активами;
- розвиток ринку FinTech; - підвищення фінансової обізнаності населення України;
- підвищення захисту прав споживачів фінансових послуг;
- удосконалення корпоративного управління учасників фінансового сектору;
- розвиток інфраструктури фінансового сектору;
- посилення координації між регуляторами фінансового сектору.

В 2017 році пріоритетними напрямками реалізації проектів технічної співпраці спільно з ЄБРР є: продовження налагодження діалогу між владою та бізнесом та покращення регуляторно-правового поля, зокрема шляхом стимулювання впровадження принципів саморегулювання; покращення безпечності сільськогосподарської продукції шляхом надання технічної допомоги Держпродспоживслужбі, зокрема в боротьбі з поширенням африканської чуми свиней в Україні; розвиток ефективної кооперації професійних виробників сільськогосподарської продукції шляхом удосконалення законодавчої бази, аналізу пріоритетних напрямків для кооперації та надання прямої технічної допомоги зацікавленим учасникам ринку та сприяння виходу українських виробників агропродовольчої продукції на нові експортні ринки шляхом підтримки їх участі на міжнародних виставках та організації торгових місій [6].

В контексті розвитку співробітництва з міжнародними фінансовими партнерами, це має сприяти забезпеченню своєчасної підготовки та реалізації проектів, ефективному використанню залучених ресурсів вітчизняними позичальниками та реципієнтами, а також подальшому розвитку та вдосконаленню нормативно-правової бази у сфері міжнародного фінансового та технічного співробітництва, та договірної бази співробітництва з міжнародними організаціями, державами-донорами та ЄС.

Таким чином, узагальнюючи вищесказане слід сказати, що сьогодні ЄБРР є однією з небагатьох міжнародних фінансових організацій, яка здатна щонайшвидше адаптуватися до швидкоплинних умов зміни ринкової, політичної, економічної кон'юнктури і з максимальною ефективністю переорієнтовувати ресурсний потенціал, дотримуючись в той же час найвищих бізнесових і банківських стандартів і залишаючись інструментом міжнародного політичного впливу. Важливою перевагою ЄБРР є те, що Банк, працюючи в державному і приватному секторах, ефективно використовує поєднання різних інструментів (технічна допомога, грантове фінансування, кредитування, участь у капіталі,

надання банківських гарантій тощо). Незважаючи на те, що реалізація останньої Стратегії партнерства з Україною фактично завершилась 3 роки тому, Банк найактивнішим чином просуває та реалізовує нові кредитно-фінансові інструменти, технічну та консультаційну допомогу. Розробка і запровадження нового фінансового інструментарію ЄБРР максимально враховує особливості і відповідає актуальним тенденціям нинішньої економіко-політичної ситуації в Україні. Серед найбільших досягнень є те, що ЄБРР сприяв підготовці, прийняттю, відпрацюванню законодавчої та нормативної бази щодо можливості кредитувати проекти у гривні. Розпочато реалізацію перших проектів. Є всі підстави вважати, що кредитування у гривні від МФО дасть суттєвий поштовх розвитку малому та середньому підприємству. Також Банк був одним з основних лобістів прийняття законодавства щодо можливості МФО випускати гривневі облігації. Такий механізм фінансування вже давно відпрацьований в багатьох країнах, і ЄБРР його активно використовує. На сьогодні в Україні відповідне законодавство вже прийнято, але політичного рішення досі немає, і, таким чином, МФО досі не розпочали випуск облігацій в національній валюті України. Перспективним буде розвиток співробітництва з підтримки кліматичних проектів, що мають на меті скорочення викидів вуглецю в атмосферу та зменшення енергоспоживання.

Список використаних джерел

1. *Фінансова глобалізація і євроінтеграція : монографія / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко ; ДННУ «Акад. фін. Управління». – К., 2015. – 500 с.*
2. *Кадацька А. А. Міжнародно-правовий статус Європейського банку реконструкції та розвитку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / А. А. Кадацька ; кер. роботи В. М. Стешенко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 20 с.*
3. *Колосова В. П. Середньострокове прогнозування видатків державного бюджету для реалізації інвестиційних програм, фінансування яких здійснюється міжнародними інституціями / В. П. Колосова // Наукові праці НДФІ. – 2017. – Вип. 1. – С. 5-15.*
4. *Рудик Н. Міжнародне кредитування ЄБРР як джерело фінансування розвитку підприємств України / Н. Рудик // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2016. – № 2. – С. 110-115.*
5. *Вербіцька І.І. Європейський банк реконструкції та розвитку як ключовий фінансовий партнер України / Вербіцька І.І. // Економіка та суспільство. – 2017. – №10. – С. 37-41.*
6. *Європейський банк реконструкції та розвитку надав перший кредит в українській валюті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubriceconomics/2160566-lvivske-pidpriemstvo-otrimalo-bagatomiljonnij-kredit-vid-ebrr.html>*

Tatarin Natalia

*candidate of economic Sciences,
associate Professor of state and local Finance
Lviv national University named after I. Franko
natalytataryn@ukr.net*

FEATURES OF ECONOMIC FINANCING OF UKRAINE BY EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT

Some modern directions of cooperation between the European Bank for Reconstruction and Development and Ukraine are analyzed, the basic principles and principles of mutual cooperation are revealed. The tendency and possible reasons for the reorientation of the Bank's loan portfolio towards increasing the share of public sector financing were noted. The possible reasons for the EBRD's decline in Ukraine's investments in the recent period are also justified. The state and prospects of using modern financial instruments in Ukraine have been analyzed. The essence, advantages, international experience and prospects of using these financial instruments in Ukraine are revealed.

International Financial Institutions (IFIs), European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), international lending, EBRD programs, financial assistance, financial resources, EBRD initiatives.